

Pritožbe ubogih kmečkih poljskih delavcev.

Prejeli smo dopis, v katerem dopisnik obširno razpravlja o revščini in trpljenju poljskih delavcev. Dopis je preobširen, da bi ga objavili v celoti, tudi vse ne spada v list, a v glavnih potezah ga podajemo našim čitateljem z izrečno pripombo, da ni naš namen žaliti posestnike in gospodarje. Toda, ker je v nekaterih krajih razmerje med gospodarjem in delavcem res neprijetno, ne škoduje, če priobčimo te-le vrstice. Ako bo ta dopis pripomogel, da se to razmerje zboljša, dosegli smo svoj namen. Vselej in povsod povdarjamo na naših shodih, da mora biti razmerje med gospodarjem in delavcem (hlapcem, viničarjem ali dekleto itd.) prijateljsko, kajti le na ta način se goji zadovoljnost in če bo delavec zadovoljen, potem bo tudi rad delal in obdeloval zemljo. Res grdo je, če vrše kak gospodar zvestega hlapca ali delavca sploh, ki mu je služil in delal skoraj celo življenje, na stara leta, ko mu pešajo moči, na cesto. Dopis (v skrajšani obliki) se glasi:

Sv. Lovrenc na Poh., 23. marca 1919.

Položaj ubogih poljskih delavcev je tukaj v resnici naravnost neznosen, žalosten in sramoten. Med kmetom in delavcem bi ne smel biti globok prepad, temveč bi morala biti kolikor mogoče edina, a žalibog ravno pri nas in v okolici je razmerje med kmetom in delavcem zelo žalostno. Veliki posestniki se razkešno zabavajo in se radi pokažejo tam, kjer sanjejo veliko ugleda, časti in hvale, a za ubogega poljskega delavca, ki mu dela celo leto, se dosti ne brigajo. Vsakega rokodelca se vpraša, koliko zahteva za svoje delo, poljskemu delavcu se pa vrže, kolikor se pač posestniku poljubi. Nihče se ne ozira na to, ali more delavec s tem shajati ali ne; in vendar morajo ravno ti poljski delavci vzdržati cel svet. Nobeden stan bi ne mogel živeti, če bi mu poljski delavci ne pri delali živeža. Tukaj še nekateri posestniki plačujejo ženske poljske delavce po 1 K na dan, moške pa po 2 K s hrano vred. Pred vojsko so plačevali ženske po 40 do 80 v, moške od 60 v do 1 K na dan. Ali je mogoče živeti pri tako nizki plači, ko že 1 kg soli stane 1-10 K? Ubogemu poljskemu delavcu je za obupati v tej strašni druginji. Tukaj je precej tak h siromakov, ki si še moke ne morejo kupiti, na zabelo, obleko in obuvale pa sploh misliti ne smejo. Zato pa je toliko tatov in beračev. In če se kak revež po zimi prikaže tam, kjer je prej celo leto delal, kako se z njim postopa, kako se ga grdo gleda, še prijazne besede ni vreden, še manj pa kak kosček kruha, če ravno še trepeče od gladi. Kmet ima po zimi kaj jesti, ubogi delavec pa še za sol in moko ni zaslužil. Zemlje pa k večjemu toliko dobi, da si malo krompirja nasadi, čeravno imajo nekateri do sti zemlje, tako da je sami ne morejo obdelati, a ubogemu siromaku je ne dajo. Nekateri posestniki imajo na svojem posestvu takozvane kočarje, ki delajo svojim gospodarjem blizu 30 let in sicer vedno po 40 do 60 v na dan. Na stara leta pa, ko so jim že skoro vse moči pošle, se jim reče: Zdaj si pa le poiščite drugo stanovanje, ko ne morete več tako delati. Ni mogoče popisati bedo in revščino tukajšnjih trpinov. Za tovarniške delavce se je poskrbelo, da imajo boljšo plačo, prosimo, naj se še za poljske delavce poskrbi, da se jim vsaj nekoliko olajša njih zlostni položaj.

Na pomoč mladini!

Pod tem naslovom prinaša »Učit. tovariš« v svoji 11. številki t. l. članek, kateremu moramo iz svojega stalnega pridjati nekaj pripomb. — Pisatelj naglašja v tem članku, da se je šolska mladina v vojaem času v take obliki meri preoblagala s težkim kmetijskim delom, da vsled telesne izmučenosti ne more slediti šolskemu pouku v zaželjeni meri in da vsled preobilnega telesnega napora tudi zaostaja v telesnem razvoju, da telesno naravnost propada. Priznati moramo, da je trditve kolikor toliko resnične. Ampak to žalostno dejstvo je pač tudi neizogibna posledica po strašni vojni povzročenih razmer! Vprašamo samo, kaj bi bilo, ko bi se šolska mladina ne bila pritegovala v tolikšni meri h kmetijskemu delu? Naša polja bi bila ostala dokaj slabeje ali celo neobdelana, naše prehranitvene razmere bi bile še mnogo slabše, in marsikateri sloji, ki niso ravno s kmetijstvom v dotiki, bi se bili vsedali k praznim skladam. Da torej nam tukaj na slovenski zemlji še

ni bilo treba umirati od gladi, k temu je pripomoglo naše vrlo kmetako ženstvo in ne v mali meri celo tudi naša šolska mladina. Res je ob tem napornem delu za naš obstanek žrtvovala del svojega najdragocenejšega bogastva, ker je bila vsled preobilnega in pretežkega dela v precejšnji meri ovirana v svojem duševnem in telesnem razvoju. Ampak pomisliti je treba, da ni teh groznih časov nobeden stan preživel brez silnih žrtv, torej je morala tudi šolska mladina prispevati svoj del.

Toda nazadovanje naše šolske mladine v telesnem razvoju je tako resno dejstvo, da se po polnoma strinjamo s piscem omenjenega članka, ki zahteva, da je treba z vso resnostjo razmišljati, kako bi se dalo vsaj ovirati to tudi našemu kmet skemu naraščanju prav nevarno zlo.

Nazadovanje v telesnem razvoju se je opazovalo že davno pred vojnim časom, četudi se ni v javnosti mnogo razpravljalo o tem. Naborne komisije so ponavljale leto za letom, da postaja »na borno blago« slabše, in te komisije so bile prisiljene, priznati tudi dokaj slabše razvite mladeniče za sposobne, drugače bi jim sploh ne bilo mogoče spraviti skupaj predpisanega števila novincev. In vendar se mladina te debe ni preveč ugonabljal s kmečkim delom, saj je skozi osem let pre sedela večino dnevnega časa na šolskih klopih. Kje torej tiči vzrok tega vsekako resno nevarnega nazadovanja v telesnem razvoju? — V onih časih, ko še ni bilo šol, je morala mladina šolske starosti delati telesno mnogo več, kakor sedaj — recimo v predvojnem času — in vendar — kakšni mladeniči in dekleta so vzrasli iz teh otrok? Ne rečemo preveč, ako trdimo, današnji mladinski zavod je napram onim komaj še — senca! — Naj nas nihče krivo ne umeje in nam ne pripiše neodkritičnih namenov; ampak stvar je resna, da bi se prikrivala gola resnica: naša mladina zaostaja zares — dandanes vsled vojne se veda še v veliko večji meri — v svojem telesnem razvoju; temu nazadovanju pa je povod dejstvo, da preživi otrok večino svoje za telesni razvoj najvažnejše dobe v šoli! Pomislimo samo, sedeti osem let dan na dan v tesnih, prenapolnjenih, zasmrajenih sobanah, otrujenim po dolgi, čisto zelo slabi poti, duševno izmučenim vsled puka, brez primerne hrane opoldne — more li to ugodno vplivati na telesni razvoj kmečke mladine, ki je vendar vajena gibanja v zdravem, svetem zraku ter zadostne in tečne hrane! Ampak te neprijetne posledice se popolnoma nikakor odpraviti ne morejo — volk sit in ovca cela — to ne more biti. Tudi nikakor ne nameravamo iz tega žalostnega dejstva izklestiti krepelce zoper naše narodno šolstvo. Nasprotno! Dandanes, ko stremi vsak stan, od visokega do nizkega, z vsemi silami po popolnejši, stanu primerni izobrazbi, dandanes tudi kmečki stan zaostati ne sme. Tudi mi zahtevamo in bodemo z vso odločnostjo zahtevali od naše narodne šole ne le temeljite, našim načelom primerne splešne, ampak tudi tako za dečke, kakor za deklice toliko strokovno kmetijske, oziroma gospodinske izobrazbe, kolikor nam je narodna šola sploh dati zamore. Toda zahtevali bodemo pa tudi, pouk na narodnih šolah se naj uredi tako, da bode šolska mladina vsled pouka kar možne obvarovana pred slabimi vplivi na telesni razvoj, da bode na šolah na deželi ves šolski pouk prikriti tako, kakor je kmetijskim razmeram primerno, da se mladina po šoli ne odtuji kmetijstvu, ampak se vzgaja k negovanju in ljubezni do rojstne gude in korečno, da se našemu učiteljskemu naraščanju že ob njegovi izobrazbi privzgoji možnost, zadostiti v poznejšem delovanju tem našim zahtevam. Saj bode ravno kmetijski stan glavni steber naši domovini. Skrbimo torej, da se postavi ta steber tudi na trdno podlago. Ravno kar se sliši, da že deluje nek odbor na preosnovi našega šolstva. Odločno zahtevamo, da se v tak odbor tudi posličejo zastopniki kmečkega stanu in pozivljemo naše zastopnike, da ne pritrdijo nobenemu šolskemu zakonu, ki ni bil pripravljen ob sodelovanju kmečkih zastopnikov. Le tedaj, če se bodo k temu vелеvažnemu delu združili priznani šolniki in razumni kmetovaleci, je dano poročstvo, da bode delo tudi v resnici v korist in povzdigo našemu kmet skemu stanu in v srečo domovini. K preosnovi šolskega zakona seveda še nismo izpregovorili zadnje besede.

Razglas glede vojaške takse.

Deželna vlada za Slovenijo je glede predpisa vojaške takse za leto 1919 z naredbom z dne

7. marca t. l., štev. 398 v Uradnem listu, sledečo odredila:

1. Vojaška taksa se predpisuje letnikoma 1895 in 1896, za katera velja nabor zadnjega poziva kot reden nabor.

2. Vojaškim oproščencem, ki so med vojne služili aktivno vsaj šest mesecev, se predpisuje polovica zakonite vojaške takse, onim vojaškim oproščencem pa, ki med vojno sploh niso služili ali pa so bili služili manj kot šest mesecev, se predpisuje cela zakonita vojaška taksa.

3. Popolnoma oproščeni plačila vojaške takse so a) vsi, ki so med vojno dejansko služili, in b) državni, deželni in občinski nameščenci, potem oni nameščenci javnih dobrodelnih zavodov (okrajnih bolniških blagaj, zavarovalnih zavodov, bolnišnic itd.), ki so bili med vojno iz službenih ozirov oproščeni.

V ostalem veljajo določila taksnega zakona.

Okrajni glavar: dr. Lajnsič s. r.

Razne politične vesti.

Narodno predstavništvo. V seji Narodnega predstavništva dne 22. marca, v kateri je zbornica razpravljala o prestolnem govoru regenta Aleksandra ter o udanostni izjavi zbornice, katera je bila izročena regentu, je imel koroški Slovenec Smodej govor, v katerem je naglašal, da smo Jugoslovani vedno zaupali v zmago četverospornovega orožja. Srbski vojaki so na solunski fronti zadali zadnji udarec bolgarskim, avstro ogrskim ter nemškim četam a 17. slovenski pešpolk je prvi položil orožje. Temu vzgledu so sledili drugi jugoslovanski polki, vsled česar se je začela avstro ogrska armada umikati. Na ta način je bilo Italiji omogočeno neovirano prodiranje in moč bivše avstro ogrske armade je bila zlomljena. Italija ni v vojaškem oziru dosegla nobenih uspehov in kljub temu hoče sedaj imeti slovensko ozemlje, katero je brez težkoč zasedla in isto obdržati, naši jugoslovanski polki, kateri so Italiji pripomogli do zmage, pa trpijo za zahvalo v italijanskem vjetništvu. Naši slovenski vojaki so bili v Radgoni, v Judenburgu in tudi drugod obsojeni samo zato, ker so bili Jugoslovani. Umirali so za Jugoslavo z vzklki: »Živela Jugoslavija!« Za Smodejem je govoril socialdemokratski poslanec Anton Kristan, ki je omenjal trpljenje slovenskega naroda v tej svetovni vojni ter ugovarjal proti italijanski grabežljivosti po našem ozemlju.

„Radi slabega vremena se predstava preloži na poznejši čas“. Tako čitamo če se kakšna prireditel radi sneženih zametov ali velikega dežja ne more vršiti. Vse kar je nemškega in nemčurskega od Gradca do Maribora, vse je govorilo in vpilo o 26. marcu. Nemci in nemčurji so že pili, žrli in plesali na ta račun. Govorili so: Od severa bodo primarširali Italijani, za njimi pa Nemci. Pregnali bodo Maistrove čete iz Špilja in Maribora. Slovence bodo vse pregnali, voditelje pa postrelili in pobesili po drevesih ob cesti. Nekateri strahopetci in lahkoverni Slovenci — posebno slovenska polgospoda v Mariboru — so res verjeli tem bedastim lažem. In prišel je 26. marec, a o strašni laško-nemški pošasti, ki bi naj požrla generala Maistra, njegovo armado in slovenske voditelje, ni bilo ne duha in sluha. Sedaj se tolažijo: Napad je preložen na 1. aprila ali na poznejši čas. Nemci in nemčurji! Slabo vreme, megla in mraz preganja vašo „prireditel“. Revežili!

Ptička so vjeli. Znani vodja Štajercijan- cev ptujski pek Ornič, čegar zvezda je popolnoma ugasnila, je po nemško sestavljen znani letak „Dragi narodnjaki!“ Na slovensko ga je prestavil bivši urednik rajnega „Štajerca“, Irgl. Ptička pa je vrla ptujska državna policija ujela in ga djala v kletko, kjer ga ne gujejo kot posebne vrste kanarčka.